

מבחן 1- היסטוריה א – בנושא לאומיות וציונות

שאלה – 1

1. התנועה הציונית (1897-1914)

לפניך קטע מדברי הפתיחה של דוד וולפסון, הנשיא השני של התנועה הציונית, בקונגרס הציוני השמיני (1907).
קרא את הקטע, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

תכנית העבודה של התנועה הציונית נשענת על שלושה יסודות: דיפלומטיה, הכנת העם והכנת הארץ. שלושת היסודות האלה, המשולבים זה בזה, הם התשתית של הבניין הציוני. העבודה המדינית נחוצה כדי ליצור את התנאים המשפטיים וכדי להשיג את הערבויות הנחוצות. כמו כן יש להכשיר ולהכין את עמנו למטרה הנשגבת. הציונות צריכה לתדור אל העם באמצעות טיפוח החינוך הלאומי, ולמשוך אחריה רבים מבני עמנו. בנוסף נחוצה גם הכנת הארץ, ואכן סימנים ראשונים לכך כבר ניכרים.
(מעובד על פי העולם, 1907).

א. הצג את תכנית באזל, שהתקבלה בקונגרס הציוני הראשון.

הסבר במה תכנית העבודה של הקונגרס הציוני השמיני, כפי שהיא מוצגת בקטע, תואמת את תכנית באזל.

שאלה – 2

הלאומיות

קרא את הקטע שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

החתיירה לזהות לאומית קיבלה חשיבות פוליטית בגלל כמה השפעות: המהפכה הצרפתית הוכיחה שיש ממש בשאיפת ההגדרה העצמית הלאומית של העמים. מלחמות נפוליאון וכיבושיו ערערו את השליטה של שושלות מלוכה שלא הייתה להן זיקה ללאומיות ולרצון של הנשלטים. ניסיונו של נפוליאון ליצור אירופה בעלת צורה אחידה הניע את העמים הכבושים, או החוששים מפני כיבוש, לשמור על ייחודם הלאומי.

הלאומיות הייתה אמצעי חיוני לביטוי עצמי. היא שימשה מוקד להזדהות הפרט והכלל במקום שהכנסייה חדלה למלא תפקיד זה.

שיטות הייצור החדשות, אמצעי התקשורת המהפכניים (מסילות הברזל), הפעילות הכלכלית המוגברת ופיתוח משק הכספים פתחו את הדרך ליצירת יחידות כלכליות ופוליטיות נרחבות, והכשירו את המעמדות המייצגים את הכוחות החדשים לקליטת הבשורה של האחדות הלאומית.

(מעובד על פי יי טלמון, רומנטיקה ומרי – אירופה 1815-1848,
עם עובד, 1973, עמ' 101, 106-107.)

- א. ציין את כל הגורמים לצמיחת הלאומיות באירופה במאה ה-19 המוזכרים בקטע. הסבר, על פי הקטע ועל פי מה שלמדת, כיצד סייעו שלושה מהגורמים שציינת לצמיחת התנועות הלאומיות. (20 נקודות)
- ב. ציין גורם אחד שעייב את המאבק של כל אחת משתי התנועות הלאומיות שלמדת עליהן (בסך הכול שני גורמים). הסבר במה כל גורם שציינת עייב את המאבק. (10 נקודות)

שאלה – 3

צמיחת התנועה הציונית ופעילות התנועות הלאומיות

א. קרא את הקטע שלפניך מספרה של אניטה שפירא "חרב היונה", וענה על השאלה שאחריו.

התנועה הציונית באה לעולם בעקבות אכזבה. החלום של המאה ה־19, שהקדמה תוביל את העולם אל עתיד נאור, שבו העיוותים והאפליות של העבר יראו כחלום בלהות שחלף, נתברר לקראת סוף המאה כתקוות שווא. התגשמות החלום של השתלבות היהודים בתוך החברה האירופאית נראתה רחוקה מתמיד. עם החלת זכות הבחירה הכללית, ההשתתפות של ההמונים בפוליטיקה לא חשפה את הרגשות החיוביים של בני העמים, אלא שחררה יצרים ודעות קדומות. הייתה זו שנאה למי שמתיימר להיות חלק מן האומה: שרוצה ליהנות מאותן זכויות, להתחרות על אותן עמדות, להיות שותף בתרבות הלאומית. הציונות הייתה בת זמנה. היא הייתה יכולה להפוך מרעיון של כמה "משוגעים לדבר" לתנועה של ממש בתקופה זו דווקא ולא בתקופה אחרת: היא ספגה לתוכה רעיונות והלכי רוח, נטיות ודפוסי פעולה, האופייניים לאותה התקופה. (מעובד על פי א' שפירא, חרב היונה, עם עובד, תשס"ג, עמ' 19, 23)

על פי הקטע, הסבר את הגורמים לצמיחת התנועה הציונית. (16 נקודות)

ב. הצג שניים מהשלבים העיקריים בהתפתחות של הפעילות הלאומית באירופה במאה ה־19, והדגם אחד מהשלבים שהצגת, במדינה שלמדת עליה. (14 נקודות)